

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Peti

Dirigent: **Danijel Rajskin**

Solisti: **Vadim Gluzman**, violina
Evgenija Jeremić, sopran

Petak, 1. jun 2018. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Leonard Bernštajn

Serenada po Platonovoj „Gozbi“ za solo violinu, gudački orkestar, harfu i perkusije

Phaedrus: Pausanias – lento - allegro

Aristophanes – allegretto

Eryximachus – presto

Agathon – adagio

Socrates: Alcibiades – molto tenuto - allegro molto vivace

Trajanje: oko 30 min.

Gustav Maler

Simfonija br. 4 u Ge-duru

Bedächtig, nicht eilen

In gemächlicher Bewegung, ohne Hast

Ruhevoll, poco adagio

Sehr behaglich

Trajanje: oko 54 min.

Koncertmajstor: Tijana Milošević

Proslavljeni dirigent, kompozitor, pijanista, predavač i organizator muzičkog života, **Leonard Bernštajn (1918–1990)**, zaslužan za izuzetnu promociju klasične muzike u SAD i američkih kompozitora u svetu, a ostao je zapamćen kao pravi svetski *superstar* klasične muzike. Po popularnosti koju je dostigao pedesetih i šezdesetih godina 20. veka može se porediti sa Elvisom Prislijem i Merilin Monro, naročito nakon uspeha njegovih brodvejskih mjuzikala, pre svega *Priče sa zapadne strane* (1957).

Svoju *Serenadu*, koja je posvećena sećanju na mentora Sergeja Kusevickog i njegovu prvu ženu Natali, Bernštajn je završio u leto 1954. godine. Delo je bilo porudžbina Kusevicki fondacije, a istovremeno je kompozitor održao obećanje svom prijatelju, slavnom violinisti Ajzaku Šternu, da će napisati delo koje uključuje solo violinu. Upravo je Štern premijerno izveo delo sa orkestrom Izraelske filharmonije pod dirigentskom upravom samog kompozitora, u Veneciji, 1954. godine.

Nakon završetka partiture, Bernštajn je dodao programsku belešku, u kojoj je naglasio da nema književnog predloška, ali da je bio inspirisan Platonovim delom *Gozba (Simpozijum)*. Poput ovog antičkog dijaloga u kojem značajni govornici tog doba – Fedar, Pausanija, Eriksimah, Aristofan, Agaton, Sokrat i Alkibijad – govore pohvale bogu ljubavi, Erosu, i muzika predstavlja seriju pohvala i slavljenja ljubavi. Forma Platonovog dela se može ispratiti kroz pet stavova u muzici, koji su, prema kompozitorovim rečima, međusobno povezani tako što se razvijaju jedan iz drugog: *Ovaj princip evolucije i transformacije je povezan sa početnom temom solo violine čiji se intervali i konture mogu prepoznati tokom čitavog muzičkog toka*. Bernštajnov biograf Hamfri Barton primećuje da *Serenada* može predstavljati i portret samog kompozitora: veliki i plemenit u prvom stavu, detinjast u drugom, bučan i razigran u trećem, umirujuć i nežan u četvrtom, prorok osuđen na propast, a zatim *jazzy* ikonoklast u finalu. Izvođenjem ove kompozicije, Beogradska filharmonija se pridružuje svetskoj proslavi stogodišnjice kompozitorovog rođenja.

Prve četiri simfonije **Gustava Malera (1860–1911)** poznate su i kao *simfonije čudesnog roga*, zbog svoje povezanosti sa pesmama iz istoimene zbirke. Sve su nastale do 1900/1901. godine, nakon čega se kompozitorov jezik menja i sve više nagoveštava ekspresionizam. U prve dve simfonije kompozitor je predstavio svoj unutrašnji svet, dok je *Treća* od početka vesela i veliča srećan život. Nevinost i neiskvarenost koju čovek poseduje u detinjstvu Maler nastavlja da slavi u **Četvrtoj simfoniji**, svojevrsnom „finalu“ ove simfonijske tetralogije.

Maler je od samog početka znao kako želi da završi svoju *Četvrtu simfoniju*. Naime, pesma *Nebeski život* iz zbirke *Dečakov čudesni rog*, koja je iskorišćena u poslednjem stavu ove simfonije, prvobitno je zamišljena kao veliko finale *Treće simfonije*. S tim u vezi, Maler je logično vodio prva tri stava ka planiranom finalu, od kompleksnosti ka jednostavnosti, od zemaljskog života do dečije vizije raja. Interesantno, nije označio naslove stavova, kao što je to obično činio, jer nije želeo da utiče na slušaoce.

Sa izuzetkom pesme *Nebeski život*, koja je u verziji za glas i klavir nastala 1892. godine, Četvrta simfonija nastalajala je u periodu između 1899. i 1901. godine, a finalna verzija završena je 1911. godine, pred samu smrt autora. Iako uključuje sopransku deonicu, zbog povratka tradicionalnom četvorostavačnom ciklusu, manjih

dimenzija i standardne orkestracije, smatra se „najklasičnijom“ Malerovom simfonijom. Simfoniju „otvaraju“ flaute i praporci, nakon čega sledi, kako je kompozitor opisao, „detinjasto jednostavna“ tema u violinama. Specifičnost drugog stava je da koncertmajstor koristi dve violine, od kojih je jedna naštimovana za ton više (skordatura) sa idejom da zvuči kao *danse macabre*. Treći stav ima karakter mirnog svečanog marša, u formi varijacija na dve kontrastne teme. Težište ciklusa jeste spokojno finale koje uključuje solo sopran u ulozi deteta koje peva o naivnoj predstavi raja.

Biljana Aleksandrovska*

*U sezoni 2017/18, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.